

I dag presenteras svenska elevers Pisa-resultat, men många har redan hunnit skylla potentiellt svaga siffror på ökad skolsegregation, trots att Sverige inte avviker från jämförbara länder i detta avseende. Vad svensk skola behöver är i stället kunnigare lärare, lugnare klassrum och tydligare kunskapskrav på eleverna, skriver **Hans Bergström**, tidigare chefredaktör för DN.

Sämre resultat beror på okunniga lärare och stök

Blir det en ny "Pisa-chock" när resultaten offentliggörs på tisdagen? Pisa-rapporten i december 2013 skakade om Sverige, genom att visa en skola i närmast fritt fall. Resultaten insamlades 2012. Då hade Jan Björklund varit skolminister i sex år. I december 2016 vände det äntligen uppåt, men till medelmåttig nivå.

Bryts den mer positiva riktningen nu, öppnas fältet för bortförklaringar. De har redan börjat komma.

I måndagens DN vänder sig en professor i pedagogik mot hela tanken att mäta resultat i skolan. "Risken med fixeringen vid resultat är att vi monterar ned det som fungerar bra i den svenska skolan". Den underliggande föreställningen hos kritiker av att mäta är att det råder en motsättning mellan kunskaper och "andra värden".

Bland dessa andra värden brukar de nämna sådant som kreativitet, kritiskt tänkande och demokratisk skolning. Men detta är ett falskt motsatsförhållande. Kreativitet och kritiskt tänkande främjas av en skola med ordning i arbetsmiljön och fokus på kunskap. Mycket riktigt visar en internationell studie att svenska elever är svaga i ämneskunskande, men även i kreativt tänkande.

En annan typ av bortförklaring är att ur det digra Pisa-materialet dra fram det man vill se, inte det som är mest signifikant. Ideologiska föreställningar styr vilka data man använder och vilka förklaringar man ger. Så är Anna Ekström också klar över sin kommentar, redan innan rapporten har kommit från OECD: huvudorsaken till Sveriges skolproblem är "ökad skolsegregation" (DN 2/12).

Inför presentationen av Pisa 2019 bör man vara medveten om att OECD inte är någon entydigt opolitisk expertorganisation. Pisa-chefen Andreas Schleicher är en uttalad företrädare för "progressivismen" i synen på skolan.

Isak Skogstad belyser i sin nya bok "Obekväma sanningar om skolan" hur Schleicher har varit djupt kritisk till länders arbete med att stärka kunskapsfokus i läroplaner. Detta trots att de som gått denna väg har nått stora framgångar. Portugal är kanske det bästa exemplet.

I DN (2/12) pekar Schleicher på "fördelarna med en värdebase-rad skola med ämnesöverskridande undervisning, träning i samarbetsförmåga, kritiskt tänkande, sam-

DÅLIG PLAN. Regeringen skulle sända en stark signal genom att underkänna Skolverkets förslag till nya kursplaner. Har januaripartierna C och L någon makt över ett sådant beslut? Vad säger de i så fall? undrar Hans Bergström. FOTO: BERIT ROALD

"Blir det en ny "Pisa-chock" när resultaten offentliggörs på tisdagen?"

hällsengagemang och empati." Återigen i en falsk motsättning till kunskapsskolan. Och vad gäller "värden" att överföra till våra barn, hör rimligen även flit, uthållighet och gott uppförande hit – vanor och betenden som är av avgörande betydelse för vuxenlivet.

Pisa-rapporten är likväl fylld av värdefulla data om kunskapsresultat, men också om elevers inställning till hårt arbete i skolan, om graden av arbetsro i skolor i olika länder, om rektors inställning som ledare, och så vidare. Det gäller att se igenom diverse kommentarer och försöka att så objektivt som möjligt analysera data.

För det fall att Sverige alltjämt visar sig ligga långt från den resultatnivå där vi borde ligga, är en god analysregel att undersöka i vilka avseenden Sverige avviker negativt vad gäller skolans förutsättningar. Orsaken till underprestation kan inte rimligen sökas i faktorer där vi inte avviker, i varje fall inte negativt, från jämförbara länder.

Sverige ger inte mindre resurser till skolan. Vi har inte lägre lärartätthet. Lärarlönerna i Sverige, särskilt för yngre lärare, är nu "well above the OECD average", har OECD konstaterat tidigare i år.

Andelen enskilt drivna skolor ligger ungefär på snittet för OECD (och i Sverige kan alla välja dem, utan avgift). Ifråga om segregation, det vill säga socioekonomisk skillnad i elevsammansättning mellan skolor, tillhör Sverige år efter år ett nordiskt kluster med minst olikhet bland alla länder.

Kvar finns då ett antal faktorer där vi faktiskt avviker:

- **Ordningen i lärmiljön.**
- **"Grit", alltså uthållighet och förmåga hos eleverna att arbeta sig igenom motstånd.**
- **Urvalet av lärare samt ledarkompetensen i skolan.**
- **Volymen av invandring från länder utanför Europa, särskilt Afrika och Mellanöstern.**

Vi får se om dagens Pisa-rapport ändrar någonting i den här bilden. Det är inte troligt.

De huvuduppgifter som data pekar på är tydliga. En akut fråga är att klara lärarförsörjningen. Den kräver nya åtgärder för att rekrytera mer efter ämneskunskande än efter dagens behörighetsregler.

Fortfarande är lugnet i lärmiljön ett problem, nu skärpt av gängvåldet. Kunskapskraven, ämne för ämne och årskurs för årskurs, måste definieras

betydligt tydligare. Detta är också en förutsättning för att kunna sätta rättvisande betyg. Man kan inte mäta det som inte beskrivits. Senare års stora invandring medför extra utmaningar, som dock kan hanteras lättare med en bättre grundstruktur och allmän disciplin i skolan.

Utmärkande för dessa frågor är att de handlar om vad skolan gör och hur den fungerar. Om man i stället försöker förklara det mesta med att skolorna har fel elever och för lite pengar, då byts fokus bort från skolan själv. Det är vad regeringen och den dominerande beslutseliten för skolan gör.

Om det bara fanns en bred enighet i Sverige för en nationell samling kring tydligt kunskapsfokus, stark ämnesinriktning, disciplin och ordning i skolan som arbetsplats, kraftfullare ledning i skolan – då skulle det inte vara svårt att också finna uttryck för detta i skollag och läroplaner.

Nu finns ingen sådan enighet. Trots smärre förskjutningar, som en mer kritisk syn på distraherande mobiltelefoner på lektioner, kvarstår en avgörande skillnad i paradigm mellan den ännu dominerande "progressivismen" och den grundsyn som till exempel Martin Ingvar, Magnus Henrekson och andra ledande forskare uttrycker i boken "Kunskapssynen och pedagogiken".

En viktig förklaring till Jan Björklunds relativa misslyckande som skolreformer är att han idogt ändrade former och ord, men inte rädde på det grundläggande paradigmet som fortsatte vara präglande för våra skolmyndigheter, lärarutbildningarna och föreställningarna i den offentligt drivna skolan.

Därför finns det skäl till fortsatt oro för den svenska skolan. En stark signal skulle vara om Skolverkets förslag till nya kursplaner, lika vaga som de tidigare och i vissa delar än mer, helt underkändes av regeringen. Har januaripartierna C och L någon makt över det beslutet? Vad säger de i så fall?

HANS BERGSTRÖM tidigare chefredaktör för Dagens Nyheter och författare till boken "Tough Love" (2018) tillsammans med Barbara Bergström, grundare av Internationella Engelska Skolan

Di Vad tycker du?

Mejla din replik till debatt@di.se